

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHOR Immonen, Teemu ja Välimäki, Reima

TITLE Keskiajan keski-ikäiset munkit ja veljet

YEAR 2022

VERSION Final draft

CITATION Immonen, Teemu ja Välimäki, Reima. 2022. Keskiajan keski-ikäiset munkit ja veljet. Teoksessa Keski-ikä - Kulttuurihistoria, toimittaneet Marjo Kaartinen ja Hannu Salmi, 20-21. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Keskiajan keski-ikäiset munkit ja veljet
Teemu Immonen ja Reima Välimäki

Varsinkaan varhaiskeskiajalla eläneet ihmiset eivät näytä paljoa ajatelleen keski-ikäisyyttä. Esimerkiksi ihmisen elämänsykliä käsittelevissä kirjoituksissa keski-ikä loisti poissaolollaan 500-luvulta 1000-luvulle asti. Vuoden 1000 jälkeen tilanne alkoi vähitellen muuttua. Ensimmäisenä pohdintoja kirjoittajan omasta nuoruudesta ja siitä, miten se erosi hänen nykyisestä tilastaan alkoi ilmaantua munkkien luostarimuurien sisällä kirjoittamiin teksteihin. Varhainen esimerkki tästä on burgundilainen munkki Rodulf Glaber, joka tunnetaan erityisesti teossarjastaan ”Viisi kirjaa historiasta vuodesta 900 vuoteen 1044” (*Historiarum libri quinque ab anno incarnationis DCCCC usque ad annum MXLIV*) sekä Rodulfin mestaristaan Vilhelm Volpinolaisesta kirjoittamasta elämäkerrasta. Näiden teosten sivuille Rodulf sisällytti muistumia nuoruudestaan ja aikuisuudestaan sekä mietteitään itsessään tapahtuneista muutoksista.

Katsellessaan elämäänsä taaksepäin Rodulf näki syntiensä kanssa kamppailevan ihmisen. Nuoruudestaan luostarissa hän kirjoittaa: ”[E]n totellut minua vanhempia, ahdistin ikäisiäni ja kiusasin nuorempiani, niin että todellakin läsnäoloni oli taakka kaikille ja poissaoloni helpotus.” Kapinallisen luonteensa takia Rodulf vaihtoi usein luostareita, kunnes keski-ikänsä kynnyksellä tapasi Vilhelm Volpinolaisen, apotin, joka lempeydellään ja ymmärtävyydellään sai hänen kuohuvan luontonsa rauhoittumaan. Hän tyytyi luostarielämän rauhaan ja keskittyi kirjallisiin harrastuksiin.

Samantapaisia aatoksia esittivät vaikkapa Bruno Querfurttilainen (k. 1009) puolalaisten käännättämistä kuvaavassa teoksessaan ”Viiden veljen elämä” tai Guibert Nogentilainen (k. 1124) muistelmateoksessaan ”Monodies”. He ammensivat Augustinuksen (k. 430) omaelämäkerrallisesta teoksesta *Tunnustukset*, jonka mallin mukaan omaelämäkerrallisissa teksteissä korostuivat menneiden syntien katumus ja elämän näkeminen syntien opettamana matkana kohti rauhallisempaa keski-ikää.

Kirkollisella uralla, erityisesti tehtävissä, joissa oli väärinkäytösten ja kiusauksien vaara, keski-ikänsä katsottiin tuovan mukanaan vastuun edellyttämää harkintaa. Pappismiehiä, erityisesti dominikaani- ja fransiskaanelveljiä, nimitettiin 1230-luvulta alkaen harhaoppisuutta tutkiviksi inkvisiittoreiksi. Koska he saivat esimerkiksi takavarikoida harhaoppisuudesta tuomittujen omaisuutta, kaikki veljet eivät voineet vastustaa vallan mukanaan tuomia kiusauksia.

Kerjäläisveljestöt määrittivät, että inkvisiittoreiksi ja heidän avustajikseen piti nimittää hurskaita/harkitsevia ja kypsiä (*religiosos/discretos et maturos*) miehiä. Tämä tarkoitti vähintään neljänkymmenen vuoden ikää. Alaikäraja vahvistettiin koko kirkkoa koskevaan kanoniseen oikeuteen Viennen kirkolliskokouksessa 1310-luvulla.

Vastaavaa iän tuomaan harkintaan liittyvää itsesäätelyä dominikaanit ja fransiskaanit harjoittivat myös rippi-isille asetetuissa vaatimuksissa. Sääntökunnan ulkopuolisilta, ja erityisesti naisilta, synnintunnustuksen saattoivat ottaa vastaan vain useita vuosia rippi-isinä toimineet veljet. Jos säännöksiä noudatettiin, he olivat vähintään neljänkymmenen ikävuoden vuoden tienoilla. Keski-ikänsä ajateltiin antavan ainakin jonkinlaista suojaa maailman ja lihan kiusauksilta.